

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE
DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 74g/2024

privind excepția de neconstituționalitate
a unor prevederi din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală în
redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023
*(procedura judecării recursului declarat împotriva hotărârilor judecătorești
pentru care nu este prevăzută calea de atac apelul în cazul neprezentării
inculpatului legal citat)*

CHIȘINĂU

8 august 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Ludmila Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 29 martie 2024,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 8 august 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „*Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.*” din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală, în redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlui Ion Zaharia, în dosarul nr. 1r-50/2022, pendinte la Curtea de Apel Comrat.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională de dnii Dmitrii Fujenco, Grigorii Colev și Andrei Mironov, judecători la Curtea de Apel Comrat, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Circumstanțele litigiului principal, așa cum au fost formulate de autorul excepției, pot fi rezumate după cum urmează.

4. Prin sentința din 20 mai 2022 a Judecătoriei Cimișlia, sediul Leova, dl Ion Zaharia a fost găsit vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 264¹ alin. (1) (*conducerea mijlocului de transport în stare de ebrietate alcoolică cu grad avansat sau în stare de ebrietate produsă de alte substanțe*) din Codul penal, fiindu-i aplicată pedeapsa de 150 ore de muncă neremunerată în folosul comunității, cu anularea dreptului de a conduce mijloace de transport.

5. Sentința primei instanțe a fost contestată cu recurs în fața Curții de Apel de către dl Ion Zaharia.

6. În cadrul examinării cauzei, dl avocat Vadim Ciobanu a ridicat, în interesele dlui Ion Zaharia, excepția de neconstituționalitate a tezei a II-a din articolul 447 alin. (1) din Codul de procedură penală în redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023.

7. Printr-o încheiere din 20 martie 2024, Curtea de Apel Comrat a admis cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate și a dispus trimiterea sesizării la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

8. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 1 Statul Republica Moldova

„[...]”

(3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic prezintă valori supreme și sunt garantate.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„[...]”

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.

(3) În tot cursul procesului părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

9. Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14 martie 2003, sunt următoarele:

Articolul 437 Hotărârile supuse recursului

„(1) Pot fi atacate cu recurs:

1) sentințele pronunțate de judecătorii privind infracțiunile ușoare pentru săvârșirea cărora legea prevede în exclusivitate pedeapsa nonprivativă de libertate;

3) sentințele pronunțate de Curtea Supremă de Justiție;

3¹) încheierile privind refuzul în pornirea urmăririi penale, scoaterea persoanei de sub urmărirea penală, încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale și reluarea urmăririi penale, adoptate conform prevederilor art.313;

4) alte hotărâri penale pentru care legea prevede această cale de atac.

(2) Încheierile pot fi atacate cu recurs numai o dată cu sentința, cu excepția cazurilor când, potrivit legii, pot fi atacate separat cu recurs.

(3) Recursul declarat împotriva sentinței se consideră făcut și împotriva încheierilor, chiar dacă acestea au fost date după pronunțarea hotărârii recurate.”

[În redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare din 22 august 2023.]

Articolul 447
Procedura judecării recursului

„(1) Judecarea recursului se face cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Participarea procurorului și a avocatului în ședința instanței de recurs este obligatorie. **Neprezentarea inculpatului, părții vătămate, părții civile și părții civilmente responsabile legal citate, precum și a reprezentanților lor nu împiedică examinarea recursului, însă dacă este necesar, instanța de recurs poate recunoaște prezența lor obligatorie, informându-i despre aceasta.** Prezența inculpatului aflat în stare de arest este obligatorie, cu excepția cazului în care acesta refuză să fie escortat la ședință.

[...]”

[În redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare din 22 august 2023.]

10. Prevederile relevante ale Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea Codului de procedură penală și a Codului contravențional) nr. 245 din 31 iulie 2023 sunt următoarele:

„Art.V. – (1) Prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) La data intrării în vigoare a prezentei legi, recursurile declarate în cauzele penale și contravenționale pentru care au fost stabilite data ședinței de judecată se examinează conform procedurii de până la intrarea în vigoare a prezentei legi.

[...]”.

[În vigoare din 22 august 2023.]

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

11. Autorul sesizării menționează că prevederile contestate limitează dreptul inculpatului la apărare, deoarece nu reglementează situațiile în care ședința de judecare a recursului ar putea avea loc în lipsa inculpatului sau când prezența acestuia este obligatorie.

12. În acest sens, autorul excepției consideră că această omisiune lasă loc pentru o putere discreționară excesivă a instanței de recurs de a decide judecarea recursurilor fără prezența inculpatului. În acest mod, inculpatul nu poate să prevadă în mod rezonabil care va fi soluția instanței în privința participării sale la ședința de judecată în caz de boală, internare într-o instituție medicală, concediu medical ș.a.

13. În opinia sa, prevederile contestate contravin articolelor 1 alin. (3), 23 și 26 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

14. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

15. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul de procedură penală, ține de competența Curții Constituționale.

16. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, sesizarea este formulată de către subiectul căruia i s-a conferit acest drept, pe baza articolului 135 alin. (1)

literale a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

17. Curtea notează că deși în încheierea instanței de judecată este indicat ca obiect al sesizării articolul 447 alin. (1) teza a II-a din Codul de procedură penală în redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare până la 22 august 2023, atât în dispozitivul încheierii, cât și în conținutul sesizării se face referire la textul care, de fapt, reprezintă articolul 447 alin. (1) teza a III-a, care va fi reținut ca obiect al sesizării.

18. Curtea constată că prevederile contestate de autorul excepției de neconstituționalitate nu mai sunt în vigoare, acestea fiind modificate prin Legea nr. 245 din 31 iulie 2023 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. Curtea observă că, potrivit articolului V alin. (2) din Legea nr. 245 din 31 iulie 2023, recursurile declarate în cauzele penale pentru care au fost stabilite data ședinței de judecată se examinează conform procedurii de până la intrarea în vigoare a acestei legi. Având în vedere că situația autorului se încadrează în articolul V alin. (2) din Lege, recursul a fost depus la 1 iunie 2022, iar prima ședință era stabilită pentru 10 noiembrie 2022, Curtea reține că condiția aplicabilității prevederilor contestate în cadrul litigiului principal a fost îndeplinită.

19. Curtea observă că prevederile contestate nu au făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate.

20. Autorul excepției susține că prevederile contestate sunt contrare articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 23 alin. (2) (*dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle*), 26 (*dreptul la apărare*) din Constituție.

21. Cu privire la incidența articolului 1 alin. (3) din Constituție, Curtea subliniază că acest articol comportă un caracter general și nu poate reprezenta un reper individual și separat pentru controlul constituționalității (a se vedea DCC nr. 13 din 2 februarie 2023, § 19; DCC nr. 195 din 21 decembrie 2023, § 24).

22. Referitor la articolul 23 din Constituție, Curtea precizează că acesta nu are o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabil, autorul sesizării trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturile garantate de Constituție (a se vedea DCC nr. 12 din 6 martie 2024, § 21).

23. Cu referire la articolul 26 din Constituție, corespondent al articolului 6 § 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, care garantează în mod distinct dreptul la apărare, autorul sesizării a afirmat că norma contestată limitează dreptul inculpatului la apărare, din cauză că aceasta nu stabilește în mod clar cazurile de judecare a recursului în prezența și în lipsa inculpatului.

24. Curtea observă că teza I din alin. (1) al articolului 447 din Codul de procedură penală în redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023 stabilește ca regulă generală că judecarea recursului are loc cu citarea procurorului, avocatului și celorlalte părți. Totodată, potrivit tezelor II și III din același alineat, la ședința de judecare a recursului este obligatorie prezența avocatului și procurorului, iar cazul de neprezentare a inculpatului nu împiedică examinarea recursului, cu excepția situației când circumstanțele cauzei reclamă prezența obligatorie a inculpatului și instanța decide astfel.

25. În acest context, Curtea nu vede în ce măsură criticile invocate de autorul sesizării reclamă o problemă de constituționalitate din perspectiva dreptului la apărare, garantat de articolul 26 din Constituție, de vreme ce norma contestată nu restrânge garanțiile și mecanismele de apărare a

inculpatului, dar reglementează o situație în care instanța de recurs continuă examinarea unui recurs în caz că inculpatul citat legal nu s-a prezentat la ședința respectivă. Curtea consideră că această normă are scopul de a împiedica tergiversarea nejustificată a examinării recursurilor și de a facilita examinarea cauzelor în termen rezonabil, atunci când părțile notificate nu se prezintă din varii motive la ședința de judecată.

26. În acest sens, Curtea reiterează că orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni are dreptul la examinarea cauzei sale într-un termen rezonabil (a se vedea HCC nr. 3 din 24 ianuarie 2023, § 41).

27. Totodată, Curtea observă că în situația în care circumstanțele cauzei și natura problemelor avansate în fața instanței de recurs reclamă necesitatea participării inculpatului la ședința de judecată, norma contestată oferă instanței de recurs posibilitatea de a recunoaște necesară prezența inculpatului.

28. Suplimentar, Curtea observă că a doua teză din norma contestată prevede că participarea avocatului la ședința instanței de recurs este obligatorie. Cu alte cuvinte, prezența obligatorie a avocatului în ședința instanței de recurs reprezintă o garanție suplimentară pentru respectarea dreptului la apărare al inculpatului.

29. De altfel, Curtea Europeană în jurisprudența sa a reținut că prezența personală a inculpatului nu capătă aceeași semnificație crucială pentru o ședință în fața instanței ierarhic superioare ca pentru ședința de judecată din prima instanță. Chiar și în cazul în care instanța ierarhic superioară este competentă să examineze cauza atât în fapt, cât și în drept, articolul 6 din Convenție nu impune întotdeauna dreptul la o audiere publică, cu atât mai puțin dreptul de a se prezenta personal. Pentru a soluționa această întrebare, trebuie avute în vedere, printre alte considerente, caracteristicile specifice ale procedurii în cauză și modul în care interesele reclamantului au fost efectiv prezentate și protejate în fața instanței ierarhic superioare, în special în lumina naturii problemelor care urmează să fie decise de acesta și a importanței acestora pentru recurent (a se vedea *X. v. Țările de Jos*, 27 iulie 2021, § 44). Cu toate acestea, există și alte considerente, inclusiv dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil și necesitatea aferentă de a gestiona rapid volumul cauzelor aflate pe rolul instanțelor (a se vedea *Mtchedlishvili v. Georgia*, 25 februarie 2021, § 32; *Deliktaş v. Turcia*, 12 decembrie 2023, § 43).

30. În particular, nu există o încălcare a dreptului la un proces echitabil atunci când persoana acuzată a fost informată cu privire la data și la locul procesului sau atunci când a fost apărută de către un avocat pe care l-a mandatat în acest scop, sau instanța și-a îndeplinit obligația pozitivă de a întreprinde măsuri pentru a asigura prezența inculpatului în fața sa. Aceste considerente au stat la baza concluziei Curții Europene privind lipsa unei încălcări a articolului 6 din Convenție (a se vedea *Medenica v. Elveția*, 14 iunie 2001, §§ 56–59; *Kattan v. România* (dec.), 21 ianuarie 2014, §§ 32–33; *Dijkhuizen v. Țările de Jos*, 8 iunie 2021, §§ 59–62).

31. În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a subliniat că deși prezența acuzatului în ședința instanței are o importanță deosebită pentru echitatea procedurii, legislatorul trebuie să descurajeze absențele nejustificate și să asigure desfășurarea rapidă și eficientă a procedurii (a se vedea DCC nr. 124 din 30 octombrie 2018, § 23; DCC nr. 138 din 29 septembrie 2022, § 28).

32. În acest context, Curtea menționează că nu poate reține argumentele autorului excepției privind neclaritatea și imprevizibilitatea prevederilor

contestate, de vreme ce autorul sesizării, de fapt, își manifestă dezacordul cu soluția instanței de recurs de a continua examinarea cauzei în lipsa inculpatului, care nu s-a prezentat la ședință pe motive de sănătate. Această chestiune presupune o analiză de la caz la caz, analiză care are un caracter concret, nu abstract. În acest sens, Curtea reamintește că nu analizează cazuri concrete și chestiuni de interpretare și de aplicare a legii, dar poate efectua doar un control abstract al constituționalității legii contestate (a se vedea, *mutatis mutandis*, DCC nr. 175 din 12 decembrie 2023, § 40; DCC nr. 181 din 14 decembrie 2023, § 26). De altfel, chestiunile legate de interpretarea și de aplicarea legii nu țin de competența Curții Constituționale. Această competență le revine, prin definiție, instanțelor de judecată (a se vedea DCC nr. 157 din 14 noiembrie 2023, § 24; DCC nr. 172 din 7 decembrie 2023, § 22).

33. Din această perspectivă, Curtea notează că norma contestată nu restrânge dreptul persoanei de a beneficia de garanțiile și mecanismele de apărare, garantate de articolul 26 din Constituție. Astfel, Curtea nu reține nici incidența articolelor 1 alin. (3) și 23 din Constituție.

34. Prin urmare, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu poate fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 447 alin. (1) teza a III-a din Codul de procedură penală, în redactarea anterioară Legii nr. 245 din 31 iulie 2023, ridicată de dl avocat Vadim Ciobanu, în interesele dlui Ion Zaharia, în dosarul nr. 1r-50/2022, pendinte la Curtea de Apel Comrat.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

Chișinău, 8 august 2024
DCC nr. 100
Dosarul nr. 74g/2024